

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**з навчальної дисципліни «Мікроекономіка»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Облік і аудит

за темою № 1 - Предмет і метод мікроекономіки

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 31.08.21 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекції:

1. Мікроекономіка як складова економічної теорії.
2. Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів.
3. Предмет і метод мікроекономіки.
4. Мікросистема: поняття, різновиди.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Базилевич В.Д. Мікроекономіка Практикум. Навчальний посібник – Київ, 2010 – 294с.
2. Старчик Н.В., Носач І.В. Мікроекономіка: Навчальний посібник – Кременчук, 2012 – 287 с.
3. Рудий М.М. Мікроекономіка: Навчальний посібник – К.: Каравела, 2012 – 360 с.
4. Наливайко А.П. Мікроекономіка: Підручник – К.: КНЕУ, 2011. -446 с.
5. Наливайко А.П. Практикум з мікроекономіки до підручника з Мікроекономіки. Навчальний посібник – К.: КНЕУ, 2013. – 522 с.
6. Панчишин С.М. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: у 2-х кн. / За ред. С.М. Панчишина. — К.: Знання, 2013. — 615 с.
7. Пилипенко П.П. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. — Львів: Новий світ – 2000, 2012. – 280 с.
8. Буряк П.Ю. Мікроекономіка: Підручник– К.: «Хай – Тек прес» - 2012. –560 с.

Допоміжна література:

1. Тарасевич В.М. Економічна теорія. Мікроекономіка. Підручник – К.: Знання, 2012 - 134с.
2. Поплавська Ж.Б. Мікроекономіка. Навчальний посібник – К.: Алерта, 2011 – 272 с.
3. Білецька Л. В. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. К.: ЦУЛ, 2009.- 175с.
4. Пилипенко В. В. Мікроекономіка: Курс лекцій. Львів: Новий світ, 2012.
5. Кундєєва Г. О. Мікро- і макроекономіка: навчально – методичний посібник. — К. : НУХТ, 2011. — 222 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

1. Мікроекономіка як складова економічної теорії

Мікроекономіка - це другий розділ економічної теорії.

Предмет економічної теорії ефективна організація економічних відносин. Політекономія вивчає в різних суспільних формаціях всю систему економічних відносин в їх єдності і взаємодії з обмеженими продуктивними силами, політичними, ідеологічними, соціальними інститутами суспільства.

Політекономія розкриває глибинні економічні взаємозв'язки, загальні засади економічного життя суспільства, механізм дії економічних законів їх використання в процесі господарської діяльності, загальні економічні проблеми та закони, що управляють економічними проблемами.

Мікроекономіка - вивчає економічні процеси на рівні підприємства, ринок окремого товару.

Макроекономіка - вивчає економічні процеси на рівні суспільства, тобто на рівні господарства цілому, та ринок країни.

Порівнюючи економіку з лісом, можна сказати, що мікроекономіка не бачить за окремими деревами всього лісу, а макроекономіка за цілим лісом окремих дерев. Достатньо повне уявлення про економічне життя може отримати лише вивчивши як мікроекономічні так і макроекономічні проблеми. Часто важко розмежувати мікроекономіку і макроекономіку (поділ умовний).

Досить поширене серед неспеціалістів є ототожнювання мікроекономіки з економікою підприємства. Насправді ці науки лише частково перехрещуються: обидві вивчають прийняття рішень підприємцями, щодо своєї ринкової поведінки. Разом з тим кожна з них має свої специфічні проблеми, яких значно більше. Наприклад, мікроекономіка вивчає поведінку домогосподарств, споживацькі переваги, поведінку підприємств, ринкові попити і пропозиції, залишаючи поза увагою питання самого організаційного механізму підприємств, їх організаційні форми, показники господарської діяльності, фінансового стану підприємства, що вивчаються в економіці підприємства (мікроекономіка вивчає і розглядає модель підприємства, економіка підприємства вивчає реальне підприємство з його соціально-економічними показниками).

Як самостійна частина економічної теорії мікроекономіка сформувалась в кінці XIX на початку XX століття. Основи мікроекономіки виявляються ще в класичній політекономії - (А. Смітт заклав основу функціонального аналізу).

Засновниками мікроекономіки вважаються Ж.Б. Сей і Т. Мальтус теорія трьох факторів і чинників виробництва Сейя та закон спадної доходності Мальтуса досі використовується в мікроекономіці. В кінці XIX ст. з'явилася ціла група економістів напрямку: А. Маршал, Н-Менгер, Ф. Візер та інші, які істотно модифікували історію цін. Зокрема ними були введені такі поняття, як попит, пропозиція, ціна, рівноваги та інші.

Покупець займає у неокласиків важливе місце в ціноутворенні, у класичній школі (Маркс, Сміт, Рікардо) акцентувалась увага на головній ролі виробника у процесі ціноутворення. До мікроекономіки в цей період активно ввійшли графіки, математичні методи, психологія. Таким чином, мікроекономічний

аналіз має такі етапи еволюційного розвитку:

1. (1845-1890). Закладаються основи мікроекономіки, формуються основні методологічні принципи дослідження.

Представники:

а) Г. Госсен, який вперше використав психологічний фактор аналізу економічної поведінки суб'єктів і сформулював закони насичення потреб людини.

б) Менгер, Візер (австрійська школа) збагатила економічну науку відкриттями принципу граничної корисності і запропонувала кількісний кардиналістський підхід до її визначення.

в) Представник американської школи Кларк, порушив питання про необхідність визначення граничної корисності не лише щодо предметів споживання, а й факторів виробництва, тим самим модифікував теорію граничної корисності у теорію граничної продуктивності факторів виробництва.

2. (1890-1933). Мікроекономіка виділяється в окрему галузь економічних досліджень на основі систематизації і узагальнення ідей пізньої класики австрійської та американської шкіл.

Представники:

а) А. Маршал запропонував компромісний варіант визначення компромісної ціни (між граничною корисністю і витратами виробництва), сформулював закон попиту та пропозиції.

б) Математична школа. Парето вперше широко використала апарат математики як інструмент економічних досліджень і спробувала описати ринок конкурентних товарів, як замкнутої системи жорстких кількісних взаємозалежностей. Запропонувала якісний, порядковий підхід до визначення граничної корисності і обґрунтувала теорію загальної економічної рівноваги.

3. (1933 - до сьогодні). Мікроекономіка розвивається на власній основі і поповнюються такими відкриттями як ефект заходу і ефект заміщення (Самуельсон, Фікс), теорія недосконалої конкуренції Робінса.

2. Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів

Як економічна наука мікроекономіка теж шукає відповіді на основні економічні питання «Що?», «Як?», «Скільки?», «Для кого?» виробляти. У виробника завжди є можливість альтернативного виробництва, тому для вибору оптимального варіанту потрібно знати потреби споживача, задоволення яких є кінцевою метою будь-якого виробництва також максимізація прибутку.

Тому однією з ключових проблем мікроекономіки є теорія споживацького вибору.

В процесі вибору оптимального варіанту, що нав'язаний суспільству обмеженістю ресурсів, люди постають перед необхідністю вирішувати, які ресурси в якій кількості залучати до виробничого процесу, яку технологію використовувати. Досліджуючи теорію виробництва мікроекономіка допомагає з'ясувати механізм розподілу ресурсів між підприємством та галузями, і

допомагає відповісти на питання «Як?»).

Не залишається поза увагою мікроекономіки питання кому і які результати принесе виробництво? Це пов'язано з вивченням доходів, їх розподілом на поточне та перспективне споживання. Останнім часом до цих фундаментальних проблем додається ще одна - «Коли будуть спожиті ті чи інші блага або ресурси?», необхідно зробити вибір, споживати їх зараз чи пізніше, використовувати обмежені природні ресурси сьогодні чи залишити для майбутніх поколінь. Екологічна та енергетична криза роблять дану проблему однією з найголовніших по збереженню цивілізації.

3. Предмет і метод мікроекономіки

Пошук відповідей на перелічені питання економіки дає змогу мікроекономіці реалізувати такі функції:

- пояснення явищ які спостерігаються теоретично то будь-яка наука має теоретичні постулати як вихідні позиції, які взяті за аксіоми. Для математики це поняття точки, відштовхнувшись від якого можна визначити лінію площини, фігури. Для мікроекономіки такою точкою є теза, що при виборі варіантів поведінки економічні суб'єкти мають на меті максимізації свого зиску. Зиск може бути як поточним так і перспективним. Для економічного життя характерна суперечність між поточним і перспективним зиском, що називається «ефектом Робін Гуда». Основним протиріччям економіки є протиріччя між необмеженими потребами людей і обмеженими ресурсами.
- методологічна функція - мікроекономіка є базою для інших економічних наук.
- Праістична функція прогнозування поведінки економічних суб'єктів. Результативність реалізації цієї функції мікроекономіки залежить від *точності вихідних положень, які покладено в основу прогнозу(ними є сформовані під час досліджень економічні закономірності)*.

Пояснення економічних явищ (І ф-я), прогнозування поведінки (ІІ ф-я) належать до так званого позитивного аналізу (позитивна мікроекономіка).

Нормативний аналіз (нормативна мікроекономіка) - це оцінювальні судження відносно правильності дій, іншими словами нормативна мікроекономіка дає можливість з'ясувати як повинно бути, а позитивна - як є насправді.

На відміну від політекономії ідеологічну функцію мікроекономіка не виконує.

Методи мікроекономіки:

- діалектичний метод пізнання;
- індукція - це рух від окремих економічних явищ до загальних висновків;
- дедукція - це рух навпаки;
- метод наукової абстракції основного стабільного, об'єктивного в економічних явищах. Тобто відкидаємо протилежне;
- функціональний аналіз. В досліджуваному явищі виділяється головна риса;

- рівноважний підхід. Мікроекономіка намагається вивчити такий стан економічного явища, який характеризується відносною стабільністю тобто рівновагу. Рівновага означає, що немає внутрішніх тенденцій до цього стану;
- граничний аналіз (маржиналізм) розглядає економічні явища в постійно змінному вигляді (використовує граничні величини MU, MC, MP, MR);
- припущення «При інших рівних умовах» (мікроекономіка працює на рівні моделі).

Мікроекономіка характеризується:

- об'єктом вивчення (економічна діяльність людей);
- предметом, тобто виділеним в об'єкті змістом (поведінка господарюючих суб'єктів).

Кінцевим завданням мікроекономічних досліджень є розробка теорій моделей.

Модель - це спрощена дійсність.

Економічна модель - це спрощена система взаємозв'язків між економічними змінними, яка дає змогу прогнозувати результати.

4. Мікросистема: поняття, різновиди

Мікросистема - це система мікроекономічних відносин між господарюючими суб'єктами. Аналізувати мікросистему можна в трьох аспектах:

- через з'ясування того які суб'єкти вступають у ці відносини;
- з приводу чого ці відносини складаються;
- який основний зміст цих відносин.

До основних суб'єктів мікроекономіки належать:

- Домогосподарство - це економічна одиниця, що складається з одного або більше чоловік, які об'єднують свої доходи, мають спільну власність та разом приймають економічні рішення (сім'я). Роль домогосподарства в мікроекономічній системі - подвійна. З одного боку вони є споживачами кінцевих товарів та носіями кінцевих потреб, тому на ринку цих товарів вони виступають як покупці. Домогосподарства на ринку праці виступають як продавці.
- Підприємство (фірма) - це товаровиробник і основна ланка економіки, це будь які господарюючі суб'єкти, що займаються виробничим споживанням прибутку за ради отримання прибутку. Слід звернути увагу, що сприйняті підприємствами в мікроекономіці значно ширше ніж це визначено у законодавстві зокрема у Законі України про підприємство. Якщо для законодавства важливо щоб підприємство було обов'язково юридичною особою, пройшло державну реєстрацію, то для дослідника мікроекономічних проблем це не має значення - головне в підприємствах придбання ресурсів, ціни та інше.
- Держава в мікроекономіці розглядається як сукупність органів влади, що є координатором. Дослідник в мікросистемі абстрагується від того що держава власник виробництва. Об'єктами в макросистемі є виробничі ресурси та

результати виробництва. Результатом виробництва є матеріальний продукт або послуга які вимірюються в натуральному або вартісному виразі.

Якщо мікроекономічну систему розглядати з погляду змісту економічних відносин які складаються в ній, то мікросистема є ринковою системою.

Головне завдання мікроекономіки є з'ясування механізмів, встановлення та відновлення рівноваги мікросистеми.